

τήδεια. Καὶ κατὰ μὲν τὴν φορὰν τῶν ὁρέων Mac-Dougall, φερωνύμων τοῦ κατασκευαστοῦ τῆς τηλεγραφικῆς γραμμῆς, ἡ συνοδία εἶχεν εὐροῦσα νομάς τε καὶ ὕδωρ, κατὰ δὲ τὴν λοιπὴν πορείαν μέχρι τοῦ ῥύακος Oakover μόνον ψάμμων σωρείας καὶ κατηρημωμένον ἔδαφος. Τοὺς ἀντόχθονας ψεύγοντας ἐπὶ τῇ προσπελάσει τῶν ὁδοιπόρων, περιγράφει δ κ. Warburton κατατακτέους «ἐν τῇ κατωτάτῃ βαθμίδι τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους». Στερούμενοι καλυψῶν σκηνοῦσιν ὑπὸ ὑπὸ τὰς βάρους· ἡ πλὴρης αὐτῶν ἐσθῆς συνίσταται εἰς ὀστοῦν ἐκ wallabus, ὅπερ διεύρουσι διὰ τῶν ῥινῶν μόνοι οἱ ἄνδρες, τῶν γυναικῶν. . . . ὀλογύμων μενουσῶν.

Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐξερευνήσεων τούτων ἐπὶ ἤλθε λύσις ζητημάτων ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀμφισβητούμενων τοιαύτη, ὥστε γινώσκεται νῦν ὅτι τὰ ἐνδότερα τῆς Αὐστραλίας οὐτε Κασπίαν τινὰ περιλαμβάνουσι θάλασσαν, οὐτε λίμνας μεγάλας, οὐτε ὄρη ὑψηλά· ὅτι τὸ ὁδρογραφικὸν καὶ ὁρεογραφικὸν κατ' αὐτὴν σύστημα ἀπεργάζονται σειραὶ λόφων ἀνατεινόντων εἰς ὕψος 600 περίπου μέτρων, ψαμμώδεις τοῦ ἔδαφους πτυχαί, ρεύματα ὑδάτων σπανίως μονίμων καὶ ἀενάων, εὐρεῖται κοιλότητες, ἀλμυρὰ ἐνέχουσαι ὕδατα, καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ σπανίως δὲ καὶ λίμνας σχηματίζονται. Καὶ ἔτι μὲν τέλματα, μὲν ἀληθῆς ὅτι ἡ ἐξερεύνησις ἀπάσης τῆς ἐπιφανείας τῆς Αὐστραλίας ἐνδεῶς ἔχει εἰσεῖτι, καθόσον πρὸς ἄρκτον μὲν καὶ δυσμὰς ἡ χέρσος Tasman, πρὸς ἄρκτον ἡ χώρα Agnheim, πρὸς δὲ τὸ βρειαντολικὸν ἡ τε χώρα Καρπενταρία καὶ ἡ χερσόνησος Ὑόρκης παρίστανται λευκαὶ ἐν τῷ χάρτι, πρὸς δυσμὰς δὲ καὶ πρὸς τὸ κέντρον καὶ κατὰ μεσημβρίαν ἀπὸ τῆς 35^ο μέχρι τῆς 20 μοίρας μεσημβρινοῦ πλάτους εὐρεῖται ἀπλοῦνται ἐκτάσεις ἢ πάντῃ ἀνεξερεύνητοι, ἢ καθ' ἃς οἱ περιοδεύται σπανίας καὶ μεμονωμένας ἐποιήσαντο ἐπισκέψεις, ὥστε οὐδεμίαν λέγει τις ὑπερβολὴν διατεινόμενος ὅτι ἐκ τῶν 6,353,000 χιλιαμέτρων, τῶν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς μεγαλονήσου συνιστώντων, ὑπὲρ τὸ τρίτον εἰσεῖτε ὑπολείπεται τὸ ἐξερευνητέον, τοῦθ' ὅπερ ἐν χρόνῳ γενήσεται πάντως· ἀλλ' ὅμως οἰαδῆποτε κἂν ὦσι τὰ ἐκ τῆς ἐξερευνήσεως πορίσματα, ἐκ τῶν προτέρων δὲν φαίνονται ἐπιτήδεια κατὰ γε τὰ ἐκ τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας διδόμενα νὰ ἐξαλλοιώσωσι τὴν ἰδιοφυῆ φυσιογνωμίαν, οἶαν οὐσιωδῶς μέχρις ὧδε καταμαυθάνομεν, καὶ οἶαν περιοδεῖται ἐπὶ τεσσαράκοντα διεξαχόμεναι ἔτη διετύπωσαν ἐπὶ τὴν παράδοξον ταύτην χώραν, τὴν τοσοῦτον ἀλλοίαν κατὰ τὸ ζωϊκὸν καὶ φυτικὸν βασιλεῖον ἀπὸ τε τοῦ παλαιοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ νέου κόσμου.

Ἐν Ἀρτάκη, τῇ 6 ἰουνίου 1878.

N. K. ΛΗΜΝΙΟΣ, ἱατρός.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΙΣΙ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΥΣΕΒΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.

(WOHLWOLLEN). (')

Ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἠθικὴ συναντῶνται ἐν τῇ θεμελιώδει αὐτῶν ἀρχῇ, ὅτι ἡ εὐσεβικὴ ἀγάπη εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς ἠθικότητος· διὸ αὕτη ἔντε τῇ ἠθικῇ καὶ ἐν τῷ βίῳ ἀμέσως, ἀνευ δηλαδὴ ἐμμέσου σκοποῦ τὰ μάλιστα εἶναι ἀγαστή. Ὅσον δὲ καὶ ἂν ἦναί τις τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ἐπιλήσμων ἢ ὑπὸ ἠθικὴν ἐπαφιν ποικίλως κηλιδωτός. — «Ἦτο καλὸς τις ἄνθρωπος!» λέγομεν, διὰ τοῦ καλὸς ὑποδηλοῦντες τὴν εὐσεβικὴν ἡμῶν ἀγάπην. — Ἀφ' ἐτέρου δ' ἀπαντῶμεν τὸν ἄστοργον ἐγωϊσμὸν, ὅστις προσβάλλει τῆς κοινωνίας τὴν ἠθικὴν ὑπαρξιν, διότι ἀντὶ πάσης ἠθικῆς ἀρχῆς θέτει τὴν «bellum omnium contra omnes» (πόλεμος πάντων κατὰ πάντων), κατὰστασις ἦν τὰ διακωλύοντα τοῦ δικαίου ὅρια, ὥς καὶ τὸ τῆς ἀνταποδόσεως σύστημα, μάλιστα προφυλάττουσιν ἐκ τῶν βδελυγμιῶν ὑπερβολικῶν διαβημάτων.

Τῇ ἀγωγῇ δὲ ἀνήκει ἡ δύσκολος τέχνη τὴν εὐσεβικὴν ἀγάπην νὰ καταστήσῃ ἠθικὴν τοῦ παιδὸς δρᾶσιν. Ἡ τοῦ πλησίον ἀγάπη, ὥς ὁ χριστιανισμὸς αὐτὴν εὐστόχως ὀρίζει, μένει πάντοτε ἐν τῶν δυσχερεστάτων φρονημάτων.

Ὁ τε θαυμασμὸς πρὸς τὸ λαμπρὸν καὶ ὠραῖον καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ἀγαθοῦ εἰσιν αὐθόρμητα συναισθήματα, φυσικὰ ῥοπαί. Ἡ ἠθικὴ ὁμως, ἥτις προκαλεῖται μερίζονα ἐν ἡμῖν σκέψιν ὑπὸ τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην ὑπονέει τὸ ἀεὶ ἔτοιμον φρόνημα, ἵνα ἡ τοῦ πλησίον εὐημερία ἐν τῇ περιοχῇ τῆς εὐσεβικῆς διατελῇ ἀγάπης, ἀποβαίνουσα ἀντικείμενον προσφιλοῦς κλίσεως, ἂν καὶ ἡ πρώτη συνάντησις ἢ μακρὰ κοινωνία οὐδεμίαν ἀφορμὴν πρὸς κλίσιν καὶ ὑπόληψιν παρέχωσιν· ἔτι καὶ ἂν αἰσθητικὴ ἢ ἠθικὴ δυσμορφία ὑπάρχῃ ἢ ἀποκρουστικῶς ἐπιδρᾷ ἢ καθ' ἡμῶν ἐπενεχθεῖσα κακοβουλία. Δὲν πρέπει ἡ εὐσεβικὴ αὕτη ἀγάπη νὰ διδάσκηται καὶ ἀσκήται; καὶ ἐπειδὴ ἐκ ταύτης ἡ ὑψίστη ἐξαρτάται κρίσις τῆς ἠθικῆς καταστάσεως, δὲν πρέπει αὕτη νὰ ἐπασχολῇ τὰ μάλιστα τὴν προσοχὴν τοῦ παιδαγωγοῦ;

Ἦθελε δὲ εἶσθαι ἄσκοπον ἡ παιδαγωγικὴ τὴν πρὸς εὐσεβικὴν ἀγάπην μόρφωσιν ἐξ ολοκλήρου τῷ θρησκευτικῷ μαθήματι καὶ τοῖς ποικίλαις αὐτοῦ

(') Monatsblätter für wiss. Pädagogik von Ziller.

μέσους ν' ἀναθέτῃ. Ὁ κόσμος τῶν θρησκευτικῶν παραστάσεων καὶ τοῦ πρακτικοῦ βίου ἀποτελοῦσι σήμερον—πρέπει ἀτυχῶς νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν—δύο ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων σφαίρας. Πόρρω δ' ἀπέχει ἡ θρησκευτικὴ συνείδησις τοῦ ν' ἀποτελῇ ἀρχήν, καθ' ἣν ἡ κοινωνία πάσας τὰς τάσεις αὐτῆς ρυθμίζει. Ὅθεν ὁ μεταξὺ τῶν δύο ἐν λόγῳ κόσμων διασμός καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ στείρωσις τῶν θρησκευτικῶν τῆς πίστεως παραστάσεων διὰ τὸν πρακτικὸν βίον εἶναι ἀναμφίλεκτον γεγονός. Ἀπέναντι δὲ τοῦ λυπηροῦ τούτου γεγονότος ἀνάγκη ἡ παιδαγωγικὴ, ἥτις κύριον μορφώσεως ἀντικείμενον δὲν ἔχει τὸν ἰδιανικὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν πραγματικὸν ἐπὶ γῆς βιοῦντα, νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς πρὸς εὐσεβικὴν ἀγάπην μορφώσεως αὐτοῦ.

Τῆς δ' ἀγάπης ταύτης, ὥς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἄνευ αἰτίου (molinus) οὐτῆς, ἀδύνατος ἀποβαίνει πᾶσα ἔμμετος προσαγωγή. Ἐπειδὴ δ' ἀφ' ἑτέρου ἕκαστον ψυχολογικὸν φαινόμενον ἀδύνατον μεμονωμένον νὰ παρίσταται, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀπεργασίας τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, διὰ τοῦτο κύριον τῆς ἀγωγῆς μέλημα εἶναι τὴν ἀπεργασίαν ταύτην τοῦ συνειδότες, ἐξ οὗ ὁ βλαστὸς τῆς εὐσεβικῆς ἀγάπης ἐκφύεται, συνήθη νὰ καταστήσῃ.

Ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος εἶναι μᾶλλον ἰδιοτελὴς ἢ εὐεργετικὸς. Ἐκαστος δὲ τοιοῦτος ἔχει ἑαυτὸν ὡς πρῶτον πλησίον — amor incipit a sego — ὁ Κἄν φονεύει τὸν Ἀβελ· ὁ πόλεμος δὲν παύει ἔτι καὶ νῦν ν' ἀποτελῇ τὸ οὐσιῶδες περιεχόμενον τῆς παγκοσμίου ἱστορίας· τὰ δὲ δικαστήρια βρῖθουσιν ὑποθέσεων, προερχομένων ἐξ ἰδιοτελείας καὶ κακουργιών. Ἡ δὲ εἰκὼν αὕτη ἤθελε τερατωδεστέρα φανῇ, εἰ μὴ ὑπῆρχον ἀφορμαὶ ἐντὸς τῆς φυσικῆς σφαίρας ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀφιεροῖ τις τὸ φρόνημα αὐτοῦ ἑτέροις. Διότι ἡ ὁρωμένη λύπη λυπεῖ καὶ τὸν θεώμενον αὐτὴν, ἣν οὗτος ὡς ἰδίαν αὐτοῦ συναισθάνεται καὶ σπεύδει πρὸς καταπράυνσιν. Οὕτω δὲ ἐπιφάνεται ἐν αὐτῷ ἡ συμπάθεια, ἥτις ἄγει πρὸς τὴν εὐεργεσίαν—ἡ δὲ εὐεργεσία εἶναι ἡ ἀσφαλεστάτη πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἀγάπην ὁδός. Ἡ παιδαγωγικὴ δέον νὰ ἐπωφεληθῇ τὰς ἀφορμὰς ταύτας, κυρίου μελέματος αὐτῆς ὄντος ἀντὶ τῆς χαίρεκακίας τὴν συμπάθειαν, ἀντὶ τοῦ φθόρου τοῦ συνήθους θάσαι, ἀντὶ τῆς κακουργίας τὴν εὐεργεσίαν ἐνωρὶς νὰ ἐνσταλάξῃ τοῖς παισὶ.

Τὴν δὲ ἀγανάκτησιν (Unwillen), ἥτις λίαν εὐκόλως μετατρέπεται εἰς κακοβουλίαν, δέον ἡ ἀγωγή νὰ συνέχῃ. Ὁ παῖς ὑπόκειται μεθ' ὑπερβολῆς τῇ ὀργῇ καὶ ἡ ἀγανάκτησις εἶναι εἰδός τι ὀργῆς καὶ μάλιστα λίαν συνήθους· διότι αὕτη εἶναι

ἀποτροπὴ παρόντος τινός. Πόσον εὐκόλως ἐγείρεται ἐν τοῖς παισὶν ἡ ἀγανάκτησις! πόσον συχνὰ ἐκρήγνυται αὕτη κατὰ ἐφύβου ἢ ἀνδρὸς καθεστηκυίας ἡλικίας! Πολλάκις αὕτη ἀντιμάχεται τὸν σκοπὸν τῆς βουλήσεως καὶ ἐπιθυμίας ἡμῶν. Ἐπιχειροῦμεν ἵνα ἐλαττώσωμεν ἢ ἀποσοθῇσωμεν αὐτήν, ἀλλ' ὁ παῖς ἀνθίσταται, αὐξανούσης τῆς ἀγανάκτησεως αὐτοῦ. Ποῖαν δὲ καὶ ἡλικίαν ἔντασιν αὕτη ἐν τῷ παιδί προσκτάται ἕνεκα τῆς ὀλιγορίας ἐν δέοντι πρὸς ἀποτόθῃσιν αὐτῆς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν. Ἐὰν δὲ αὕτη στραφῇ κατὰ ξένης βουλήσεως, ὅπερ οὐχὶ σπάνιον, ἀποβαίνει κακοβουλία ἢ ἡ ἀγωγή ἀνάγκη νὰ θεραπεύσῃ.

Ἀλλ' ἡ φύσις παρέχει ἡμῖν πρὸς τοῦτο καὶ ἑτέραν τινὰ ἀρωγὴν. Μετριάζει δηλαδὴ τὴν φυσικὴν ἰδιοτελείαν διὰ τῆς ὁρμῆς πρὸς κοινωνίαν μετὰ τῶν ὁμοίων ἡμῖν. Ἀλλ' ἡ ὁρμὴ αὕτη καθ' ἅπαντα τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς ἀνάγκη ν' ἀφεθῇ ἐλευθέρα· διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει παράγονται οἱ πικροὶ καρποὶ τῆς μεισανθρωπίας καὶ τοῦ ζοφεροῦ φρονήματος.

Ὅθεν ἀνάγκη ν' ἀγῆται ὁ παῖς ἐν τῷ μέσῳ τῶν συμπαικτόρων αὐτοῦ καὶ νὰ παρέχῃται αὐτῷ ἀφορμὴ τὸ φρόνημα αὐτοῦ νὰ ἀρροισῇ τοῖς ἄλλοις. Ἀνάγκη δὲ νὰ διεγείρωνται ἐν αὐτῷ αἰσθήματα συμπαικτικῆς, κλίσις πρὸς εἰλικρινῆ φιλίαν, ἥτις εὐκόλως ἐν τῷ μέσῳ ὁμηλικῶν ἀναπτύσσεται. Οὕτω δὲ ὁ βίος ἀποβαίνει ἀξιολογώτατον σχολεῖον πρὸς μόρφωσιν τῆς εὐσεβικῆς ἀγάπης. Οὐδὲν ἐπομένως ἐπιβλαβέστερον ἢ ἡ ὑπὸ τῆς κακῆς ἀγωγῆς διατάραξις τῶν περὶ τῆς ἀξίας τῶν σχέσεων τοῦ φρονήματος ἐννοιῶν τοῦ παιδὸς ἢ ἡ ἀδεξίος ποδηγέτησις πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Τὰ προαηνεγμένα φυσικὰ βοηθήματα πρὸς ἀποσόθησιν τῆς φυσικῆς ἰδιοτελείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσαγωγήν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβικῆς ἀγάπης ἤθελον εἶσθαι ἀνεπαρκῆ πρὸς τοῦτο, εἰ μὴ συνέβαλλεν ἕτερος ἐπὶ ἰσχυρῶν ἐπαιδόμενος ὁρμῶν δεσμός, ὁ δεσμός τοῦ φίλου. Ὁ δεσμός οὗτος ἄγει τὸν ἄνθρωπον πρὸς σχηματισμὸν οἰκογενείας, ἥτις εἶναι τὸ ἀληθὲς τῆς εὐσεβικῆς ἀγάπης σχολεῖον. Τῆς οἰκογενείας πολλαπλασιαζομένης, συμπολλαπλασιάζεται μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ ἡ ἐν λόγῳ ἀγάπη. Ἐνθα ὁμοῦς ἡ φυσικὴ αὕτη καὶ ἠθικὴ πηγὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐκλείπει ἢ ταπεινοῦται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἠθικῆς αὐτῆς ἀξίας, ἔχει ἀπαντῶσιν αἱ εἰδεχθέστεραι εἰκόνες τῆς ἰδιοτελείας. Μόνῃ ἐπομένως ἡ ἠθικὴ ἀνύψωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τὰ μάλιστα συμβάλλει πρὸς ἠθικοποίησιν τῆς ἀνθρωπότητος. Μέχρι δὲ τίνος σημείου ἡ ἑλλειψὶς οἰκογενειακοῦ βίου εἰς ἠθικὴν χαλάρωσιν ἄγει τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς

μαρτυροῦσιν εὐγλωττότατα ἄλλα τε πολλὰ καὶ αἱ νεώτεραι κοινωνιστικαὶ τάσεις, αἵτινες καὶ τὸν γάμον καὶ τὴν θρησκείαν ἀπαναίνονται.

Διατί ὅμως τὰ συνήθη οἰκοτροφεῖα δὲν δύνανται ν' ἀντικαθιστῶσι τὴν οἰκογενεῖαν ἐν πᾶσι; (·) — Διότι τὰ τοιαῦτα οὐδεμίαν κέκτηνται ἱκανότητα, ἵνα τῇ ἐν λόγῳ ἀγάπῃ εὐρεῖται τινα καὶ ἀσφαλῆ ὑποστρώσωσι βάσιν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δὲν δύναται ἀτιμωρητῆς νὰ παραβῇ τοὺς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους. Ὅθεν οἱ παῖδες οἱ ἐν τοιούτοις καπηλείοις ἐνδικοιτῶμενοι ἀποστεροῦνται σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι πάντων τῶν ἐν λόγῳ εὐγενεστάτων αἰσθημάτων.

Ἄλλος δὲ ψυχολογικὸς νόμος, ὅστις ἐν τῇ πρὸς μόρφωσιν εὐσεβικῆς ἀγάπης ἐργασίᾳ δεόν νὰ λαμβάνηται ὑπὸ σπουδαίαν ἐποφὴν εἶναι, ὅτι τὸ ἰσχυρότερον μέσον πρὸς ἐπιβρῶσιν τοῦ φρονήματος εἶναι ἡ συνεχὴς αὐτοῦ ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις. Διότι ἡ ἐπενέργεια τῶν ἐκδηλώσεων τῶν ψυχικῶν ἡμῶν καταστάσεων, ἐφ' ἑαυτῶν εἶναι μεγίστη· ὅσον αὐτομάτως ἐπιγίνεται ἡμῖν συνοφρουμένοις ἡ συνάγουσι τὴν πυγμὴν ὀργή· ὃ ἡθοποιὸς ἀπορρίπτει τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ ὄνομα καὶ ἀναλαμβάνει ἕτερον καὶ τῷ ὑποκριτῇ προσφέρεται τι τῆς ἀρετῆς. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ μὴ ὑποτιμῶμεν τὴν πρὸς τὰ ἔσω ἐπιβρῶσιν τῶν τῆς εὐγενείας τρόπον· διότι οὗτοι τὰ μάλιστα διευκολύνουσι καὶ ἄγουσιν ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἀγάπην. Ἐνῶ δέ τινα, καθ' οὓς ἔσως εἴμεθα κακῶς διατεθειμένοι, διὰ τοῦ καλῆς ἡμέραν ἢ πῶς ἐκοιμήθητε κτλ. προσαγορεύομεν, διευκολύνομεν τὴν ἄρσιν τῆς διαφορᾶς τῆς ἀντιλήψεως καὶ τοῦ φρονήματος, ἐν ᾧ ἡ δυσμένεια ἐνώκει. Ἄνευ βλάβης ἐπομένως τοῦ ἀληθοῦς φρονήματος δύναται ἡ ἀγωγὴ νὰ ἀπεργάζεται φρονημάτων ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις, καίπερ μὴ ὑπαρχόντων, διότι ταῦτα, ὡς εἵπομεν, τὴν πρόσκτησιν τῆς ἐν λόγῳ ἀγάπης διευκολύνουσιν. Οὐχὶ δὲ μόνη ἡ πίστις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη δεῖται καλλιέργειας, ἥς ἄνευ ἀδύνατον νὰ συντηρηθῇ. Ὅθεν τοῖς προσφιλοῦς πρὸς ἀλλήλους διακειμένοις δὲν ἐπαρκεῖ μόνη ἡ μυχία καὶ ἀνέκφραστος ἀγάπη, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ ἐξωτερικὴ ταύτης ὑπ' αὐτῶν ἐκδήλωσις. Ἐφόσον δὲ αἱ ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεις τελοῦνται συχνότερον, τοσοῦτον μᾶλλον ἐνισχύεται αὐτή.

Ε. Α. ΚΕΧΑΓΙΑΣ.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟΙ ΚΑΙ Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ. (Ἐπὶ Ε. ROSSI DE GIUSTINIANI).

Β'.

Αἱ περὶ σχηματισμοῦ καὶ ἀρχῆς, οὐ μόνον τοῦ πλανήτου ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν οὐρανίων σωμάτων, θεωρεῖται τοῦ περικλεοῦς Λαπλακίου, εἴπερ τι καὶ ἄλλο περὶ κοσμογονίας σύστημα, εἴλυσαν τὴν προσοχὴν καὶ μελέτην τῶν σοφῶν.

Πάντες σχεδὸν οἱ ἀστρονόμοι καὶ γεωλόγοι νομίζουσι σήμερον ὅτι καὶ ἡ Γῆ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι τοῦ συστήματος ἡμῶν πλανῆται ἀπεσπάσθησαν ἐν ἀρχῇ ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ἐρρίφθησαν ἐν τῷ διαστήματι κατὰ διαφόρους ἀποστάσεις τῇ ἐνεργείᾳ τῆς κεντροφύγος δυνάμεως.

Τὴν μεγάλην ταύτην τοῦ μεγάλου γεωμέτρου ἰδέαν ἐτι μᾶλλον βεβαιοῖ ἡ χημικὴ τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν κόσμου σύστασις, ἀποδειχθεῖσα σήμερον διὰ τῆς θαυμαστῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἀναλύειν τὸ φῶς. Ἡ οὐράνιος χημεία ἀπέδειξεν ὅτι γῆ τε καὶ ἡλίου ἐκ τῆς αὐτῆς σύγκεινται ὕλης, ὅτι οἱ πλανῆται δὲν εἶναι ἑτερογενεῖς καὶ ὅτι ἡ αὐτὴ γένεσις ἀπαντας συνδέει.

Ταύτας τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης παραδεδομένας κοσμογονικὰς τοῦ Λαπλακίου ἰδέας ἔσχον ἐπίσης πλεῖστοι παλαιοὶ φιλόσοφοι.

Ὅτε Πλάτων καὶ ὁ Πυθαγόρας ἐπίστευον ὅτι οἱ πλανῆται εἶχον γεννηθῆ ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἀτμοσφαίρας.

Ὁ Πλάτων μάλιστα, ὑπὲρ πάντων ἄλλοι ἀγαπῶν καὶ ἐκτιμῶν τὴν ἀστρονομίαν καὶ λέγων ὅτι ἡ δόξα ἐδόθη τῷ ἀνθρώπῳ ἵνα θαυμάζῃ τὰ οὐράνια σώματα καὶ ἀνευρίσκῃ τοὺς διέποντας αὐτὰ νόμους εἶχε μαντεύσει ὅτι οἱ πλανῆται, οὗς καλεῖ ὄργανα τοῦ χρόνου, ἐν ἀρχῇ ἐξηκοντίσθησαν εἰς τὸ διάστημα κατὰ γραμμὴν εὐθεῖαν καὶ ὅτι ἡ βαρύτης, μᾶλλον δὲ ἡ ἑλξίς μετέβαλε τὴν κίνησιν ἐκείνην εἰς κυκλοτερῆ.

Ὅτι λοιπὸν σύμπασα ἡ ἀρχαιότης εἶχεν ὑπονοήσει, τοῦτο μαθηματικῶς ἀπέδειξεν ὁ περιώνυμος Ἀγγλος Ἰσαὰκ Νεύτων, ἐξαγαγὼν ἐκ τῶν ἀθανάτων κεπλερείων νόμων τὴν μεγάλην τῆς παγκοσμίου ἑλξως ἀρχήν.

Ὁ Ἀρυῶτος λέγει ὅτι ὁ Πλούταρχος, ἐν τῇ περὶ τῆς ἐν τῇ σελήνῃ φαινομένης μορφῆς πραγματείᾳ αὐτοῦ, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν στωικῶν ἐπικουρείων καὶ περιπατητικῶν, διότι οὐ μόνον ἐπίστευον εἰς τὴν ἑλξιν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐκάλεσαν αὐτὴν ἀσώματον ψυχὴν ἐπὶ τῆς ὕλης ἐνεργούσαν.

(·) Ἐνταῦθα ἐννοητέον τὰ παιδοκαπηλεῖα.